

LBRIS

We know
books

JOHN SWEENEY

CRIMINALUL DE LA KREMLIN

Exploziva dezvăluire
a terorii impuse de Putin

Traducere de Mihaela-Veronica Busuioc

NICULESCU

CUPRINS

CAPITOLUL 1	Mașina de ucis	9
CAPITOLUL 2	Băiatul-șobolan.....	42
CAPITOLUL 3	Spionul din trecut și viitorul spion	50
CAPITOLUL 4	O bombă din zahăr	72
CAPITOLUL 5	Război fără milă.....	85
CAPITOLUL 6	Încep otrăvirile.....	101
CAPITOLUL 7	O moarte fără sens	115
CAPITOLUL 8	Un cub sau două?	123
CAPITOLUL 9	Cea mai mare mașinărie de făcut dragoste din Rusia	148
CAPITOLUL 10	Domnul Pleonexia	162
CAPITOLUL 11	„Deci, domnule, regretați crimele din Ucraina, domnule?”	178
CAPITOLUL 12	Liderul opoziției a fost împușcat.....	196
CAPITOLUL 13	Dacă te iei de Putin	207
CAPITOLUL 14	Vederea din turlă	221
CAPITOLUL 15	Un război pe care nu știm că îl purtăm	240
CAPITOLUL 16	Candidatul Kremlinului?.....	249
CAPITOLUL 17	Idioții utili	267
CAPITOLUL 18	Otrava din chiloți	297
CAPITOLUL 19	Pacientul de la Kremlin	304
CAPITOLUL 20	Și totul se sfârșește în sânge	317
	Mulțumiri	327
	Referințe	331

CAPITOLUL 1

Mașina de ucis

Un idiot tocmai și-a găsit să-și mute mobila în apartamentul de deasupra și tresar din somn buimac. Sunt gata să sun la Lambeth Council să le spun să se ocupe de el, când instantaneu îmi dau seama că sunt la Kiev, că e patru dimineața și că nu trânteste nimeni scaune și mese deasupra, ci sunt bubuiturile artileriei ruse.

Idiotul este Vladimir Putin, iar războiul lui idiot durează deja de două zile.

Mormăi ceva și adorm la loc. Mă trezesc cu noaptea-n cap și ies să cumpăr hârtie igienică. Nu mai apuc. În fața mea la magazin erau un moș și o gospodină. Moșul cumpără zece pachete de țigări de același fel și nimic altceva. Altceva nu pare să-l mai intereseze. Gospodina fixează cu privirea toți cârnații din magazin și cumpără cu o înfrigurare de proporții, de-a dreptul comică. E de râs, dar nu este amuzant.

De la apartamentul meu (închiriat prin Airbnb), aflat în apropiere de stadionul olimpic, îmi ia cam jumătate de oră să ajung în centru orașului. Hreșciatik, bulevardul din centrul capitalei ucrainene, aduce cu Semiluna Regală din Bath în stil neo-stalinist peste care ai turnat vodcă din belșug. Este atât de larg încât ar putea trece pe acolo deodată trei tancuri șenilă la șenilă. Țsta este și planul lui Putin. Pe la jumătatea drumului

pornesc camera telefonului și încep să transmit când un tip cu alură impozantă se apropie și-mi spune, cu un pronunțat accent britanic, că mă află în dreptul primăriei și că nu e locul potrivit în care să te afli tocmai astăzi. Îi explic compatriotului meu englez că rușii nu au să lovească primăria astăzi, că au alte priorități și o lasă pentru mai târziu, și trec mai departe satisfăcut de observația mea perspicace. Când ajung la Poștă, mă izbește, ca un val uriaș înainte de o furtună pe mare, urlul sirenei antiaeriene care anunță un nou atac al artileriei ruse. Zgomotul e obscen!

Aici i se spune cântecul de leagăn al lui Putin.

Înregistrez un video scurt cu telefonul și îl postez pe Twitter în vreme ce sirenele continuă să urle: „Îmi fac griji pentru yachtul lui Roman Abramovici. Sper să nu pățească ceva.” Cineva îmi răspunde: „Scufundă-l!”

Traversez Piața Maidan îndreptându-mă spre apartamentul închiriat al prietenului meu Oz Katerji, un reporter anglo-libanez de două ori mai tânăr decât mine. Oz îmi oferă o ceașcă de Earl Grey. Ne savurăm ceaiul ca doi lorzi englezi, ceea ce chiar am putea fi în vreun univers paralel, în timp ce prin fereastră auzim un tunet înăbușit de artilerie. Nu e aproape, dar așa ceva nu sună niciodată bine.

Bum. Vladimir Putin mă trimite înapoi la vremea când repetam pentru nivelul A la engleză în 1976, vremea „Imnului Tinereții Osândite”, poemul lui Wilfred Owen care mă încântă... „Doar furia monstruoasă a tunurilor...”

Oz și cu mine suntem amândoi freelanceri. Ne câștigăm traiul modest din radio-interviuri în direct pentru posturile BBC din Irlanda de Nord, Scoția, Londra (LBC) și pentru RTÉ din Dublin. Nu câștigăm mare lucru din fiecare transmisiune, dar e destul cât să ne putem cumpăra câte un kebab sau două.

Ne zbatem fără succes să găsim un taxi sau pe cineva care să ne ducă cu o mașină spre zona de război. Nicio șansă. Oricine are un mijloc de transport îi conduce pe cei dragi spre gară, să-i scoată de-aici. Luăm metroul. Poți vedea neliniștea pe fețele tuturor. O mamă își palmuiește copilul care nu a greșit cu nimic, o doamnă în vârstă stă înmărmurită la telefonul în care fiica ei îi latră ceva, bărbați duri în uniforme de luptă dând buzna înainte și înapoi din vagoanele tubulare, ca și cum ar fi război. Ceea ce chiar este.

Coborâm în stația Arsenal, stația subterană aflată la cea mai mare adâncime de pe planetă. Este săpată în coasta stâncii care face din capitala Ucrainei o cetate naturală. Aici s-a născut acum o mie de ani civilizația rușilor (supranumiți rușii kievi-eni). Moscova a fost, este și va fi mereu doar o filială. La ieșirea din vagon, suntem izbiți de o maree de oameni în suferință. Ai senzația că te afli pe peronul unui metrou din Londra în timpul unui bombardament din 1940. În februarie 2022, aici se ascund din calea bombelor rusești... un cuplu în vârstă, dormind buștean; o bătrânică înconjurată de o mulțime de sacoșe pline cu diverse, cu mușchii feței zvâcnind incontrolabil; doi copii drăgălași absorbiți de filmul de pe telefon, cu un câine năuc la picioarele lor...

Blestemat să fii, Vladimir Putin!

Scara rulantă ne scoate afară, mergem pe malul de vest al Niprului, îndreptându-ne spre nord. Se zvonește că armata rusă este drept înainte. Trebuie să mă opresc să vorbesc cu Jeremy Vine pentru emisiunea lui de la BBC Radio Two – el se află în mijlocul Angliei, dar este un releu vital pentru publicul larg –, iar Oz merge mai departe. Este ultima dată când îl mai văd pe Oz pe ziua de azi. Pe măsură ce merg mă filmez și prind în cadru, în depărtare, doi soldați ucraineni foindu-se pe lângă

Arcul de Triumf al Prieteniei dintre Popoarele Rusiei și Ucrainei. Nu e vreo ironie de-a mea! Un soldat strigă la mine să opresc filmarea. Las camera în jos, mai merg cam o sută de metri și încep iar să filmez.

Ai făcut o prostie, Sweeney, o mare prostie.

Un ucrainean tânăr cu o armă în mână începe să strige la mine în rusește. Majoritatea kievenilor vorbesc și rusa. Nu este echipat complet în culori de camuflaj, dar are niște pantaloni de culoare verde. Alți indivizi își flutură și ei armele în direcția mea.

Domnul Pantaloni Verzi îmi vrea telefonul, să vadă el ce am filmat.

„Arăt cumva ca un spion rus?” Port un fes portocaliu, o scurtă de molton camel cu glugă, cam cum purta Trevor Howard în rolul maiorului Calloway din *Al treilea om*, și o jachetă reiată maro cu petice la coate. Arăt ca un profesor de geografie șomer din Dorking.

Insistă să-i predau telefonul.

A luat-o razna. „Arăt cumva ca un spion rus?” Strig la el, și eu chiar pot să strig. Dacă vă îndoiiți de asta, cei din Biserica Scientologică vă pot oferi informații suplimentare.

Armele nu mai sunt fluturate în direcția mea. Acum sunt îndreptate direct spre mine.

Le predau telefonul, pașaportul și cardul de presă care arată că sunt membru al Uniunii Naționale a Jurnaliștilor și sunt condus cu mâinile sus la baza lor. O ușă de oțel se închide în urma mea. Nimeni nu m-a văzut intrând; nimeni nu a văzut arestarea mea. Am probleme.

Ne aflăm într-o stație de pompare care aprovizionează jumătate din Kiev cu apă potabilă. Miroase a feronerie veche, unsă cu simț de răspundere.

Cineva sună la Serviciul de Securitate al Ucrainei – SBU – Slujba Bezpeki Ukraini. Le tot spun, uitați-vă la banner-ul meu de pe Twitter.

Pantaloni Verzi îi fluieră pe comandantul său și pe adjunctul acestuia, care sunt, spre deosebire de el, echipați complet în uniformă militară ucraineană. Comandantul e un bărbat înalt, mai solid decât mine, iar eu nu sunt tocmai pricâjit. Adjunctul este mai mic și foarte activ. Mă măsoară din ochi, ironic și ușor amuzat. Presupun că știe că nu prezint niciun fel de pericol. Cei doi îmi amintesc de Căpitanul Mainwaring și Sergentul Wilson din *Dad's Army*. Dar comandantul se încruntă la mine și zice „Ruski șpion”. Am făcut rusă la școală și am uitat mai tot ce-am învățat, dar pot să înțeleg că zice „spion rus”. La faza asta, mă așez pe jos și încep să râd cât mă țin bojocii.

Spionul rus nu pare a fi speriat corespunzător. Starea de spirit se schimbă. Pantaloni Verzi mă caută pe google și, huh, era și timpul, îmi vede poza pe banner-ul de pe contul de Twitter, poza în care îl înfrunt pe Putin față-n față. În iulie 2014 o rachetă BUK rusească lansată din estul pro-Kremlin al Ucrainei i-a ucis pe toți cei aflați la bordul cursei malaysiene MH17. M-am dus la ușa președintelui rus în Siberia și l-am întrebat despre crimele din Ucraina.

Pantaloni Verzi găsește poza în care Donald Trump stă deasupra mea, încercând să-mi strângă mâna pentru a-mi semna la finalul interviului nostru din 2013, dar în care eu rămân așezat, cu palma ridicată. Întrebarea mea era: „Domnule Trump, de ce v-ați cumpărat cimentul de la Tony Grăsanul Salerno?”

Dintre cei doi aflați în poza asta, unul poate că este spion rus, dar sigur nu sunt eu acela.

Apare o bunicuță cu o ceașcă de ceai pentru prizonier. Pantaloni Verzi devine apărătorul meu. Mi se prezintă drept Vlad

Demcenko, aflu că este cineast și că a făcut un documentar despre bătălia de la Aeroportul din Donețk din 2014. Constat că este foarte inteligent și foarte amabil. Într-o existență anterioară, de dinainte de război, obișnuia să călătorească. La fel ca oricine. Engleza lui e bunicică și ne înțelegem bine, dar s-a dat deja acel telefon la SBU și deci rămân blocat în birocrăția militară, trebuind să-mi dovedesc nevinovăția în fața celei mai grave acuzații posibile. Sunt suspect de trădare, cercetat într-o limbă străină, păzit de soldați înarmați. Ne urcăm într-o camionetă mare, maronie, cu comandantul la volan, adjunctul lângă el, cu arma pregătită, Vlad și cu mine în spate. Orașul este împânzit de puncte de control, soldații înarmați mergând care încotro, iar sirenele urlând încontinuu. Bubuiturile artileriei se aud tot mai aproape. Parcăm pe un drum lateral, aproape de Cartierul General al SBU și stăm acolo. Și stăm. Și stăm.

Vlad îmi șoptește: „Cred că devin puțin cam paranoici.”

Bine ai venit în lumea mea. Nu spun cu voce tare, doar în sinea mea.

Brusc, îmi vine o idee: cartierul general al SBU ar fi a doua țintă strategică din oraș pentru rachetele de croazieră rusești, după Președinție.

În cele din urmă se deschide oblonul și se spune ceva.

Apar trei soldați ucraineni și mă iau în custodia lor. Îmi iau la revedere de la comandant, de la adjunctul lui și de la Vlad și pornim în marș în susul străzii, înconjurăm clădirea principală a Cartierului General al SBU, apoi pe o stradă mai mare ajungem la intrarea principală.

Ne oprim lângă turnichetul masiv cu control electronic de la intrare și așteptăm. Nu putem face nicio mișcare până când soldatul care ne conduce nu dă un telefon. Nu i se răspunde la apel. Realizez că sunt câteva mitraliere îndreptate în direcția

noastră. În sfârșit, persoana apelată răspunde și trec și eu prin turnichet în hol. Peste tot sunt saci de nisip; soldați cu puști automate și cu ochii roșii după o săptămână în care n-au dormit întinși în pat nicio noapte, cum n-a dormit mai nimeni în Ucraina. Soldatul care are pașaportul și cardul meu de presă i le înmânează unui tip înalt, sever, care mă conduce sus pe scări. Trecem pe lângă un șir de soldați pe jumătate morți de somn ce stau pe trepte ca într-un tablou preraphaelit. O scenă parcă desprinsă din „Moartea lui Arthur” a lui Tennyson.

Tipul sever mă conduce în biroul lui. Ferestrele sunt tapetate cu bandă groasă galbenă care să rețină cioburile dacă sediul SBU ar fi bombardat. Dacă însă e lovit de o rachetă de croazieră, ne vom prăji cu toții. Mai sunt acolo încă trei sau patru soldați, prăbușiți de oboseală pe scaunele din birou. Tipul sever îmi studiază pașaportul și cardul de presă, apoi se uită prin imaginile din telefonul meu. Sunt în Kiev din 14 februarie. Ce mai „Valentine’s Day”!

„Filmările acestea cu soldați ucraineni. Trebuie șterse.”

Fac asta și-mi cer scuze că a trebuit să-și piardă timpul... Apoi adaug: „Dar nu sunt spion rus.”

„Ești liber să pleci. Să nu mai filmezi armata ucraineană.”

Recepționat.

Ies din sediul SBU și văd că se înserează. Grăbesc pasul. Iată camioneta care m-a adus aici, parcată la marginea drumului, în care îl văd doar pe comandant la volan, vorbind la telefon. Bat ușor în geam și-i fac cu mâna OK, am fost eliberat. Privește în sus și mormăie ceva către mine. Îmi văd de drum.

La mai bine de o lună de la acest eveniment, Vlad avea să-mi trimită un mesaj: „Nu ți-am spus mai devreme, dar din cei care am fost în mașină cu tine la sediul SBU în ziua când te-am arestat, doar tu și cu mine mai suntem în viață, John. Ceilalți

doi au dispărut în urma unei operațiuni militare, aici, pe linia frontului.”

Vlad s-a dus cu alți camarazi să-i caute pe comandant și pe adjunct, să poată fi înmormântați cum se cuvine. Și mi-a trimis un nou mesaj: „Nu le-am găsit cadavrele. Ori au fost capturați vii, ori îngropați undeva. Nu știu ce ar fi mai bine pentru ei.”

Și mi-a trimis o poză cu camioneta arsă – o grămadă de fiare contorsionate, într-o pădure undeva pe coclauri, la nord de Kiev.

Înapoi la mine în apartament, încarc pe Twitter un film din contul meu Airbnb, spunându-le oamenilor ce zi grea am avut. Iau câte o dușcă de gin tonic în timp ce le povestesc despre cum am fost arestat, apoi eliberat. În încheiere țin să precizez că încă am curent electric și conexiune la internet, ceea ce mă face să cred că tipul cu cele mai grave probleme acum nu sunt eu. Nici Președintele Zelenski, ci Vladimir Putin.

Filmul de pe Twitter a avut un milion de vizualizări.

Zilele se estompează. Clovnul Chou-Chou își face treaba de minune, mai bine decât s-ar fi putut aștepta oricine, audiența ei fiind formată cam din douăzeci de copii plus mămicile și tăticii acestora care nu se pot deplasa niciodată prea departe de locuința lor actuală, subsolul unității de dializă a Spitalului de Copii din Kiev. Dacă-și părăsesc aparatele, ar putea muri. Dacă rămân, ar putea iarăși muri, în războiul lui Putin.

Chou-Chou, care înseamnă „Nebună-Nebună”, este o tânără cu clasicul nas roșu de clovn, cu plete și o bluză și o fustă caraghioase. Numele ei real este AnaSTASIA Kaliuha și este și ea, bineînțeles, o refugiată. Vine din Donețk, acolo unde Putin a invadat pentru prima dată Ucraina în 2014. O fată de doisprezece-treisprezece ani stă pe o targă. Are aceeași paloare ca a tuturor copiilor din adăpost și ca a mai oricăror bolnavi cu

Insuficiență renală. Este destul de mare cât să știe că trăsnaile unui clovn sunt mai mult pentru copiii mici și că flecăreala lui este până la urmă caraghioasă. Mă apropii de targă și mă prezint fetei și clovnului Chou-Chou, spunându-le că sunt din Londra. Chou-Chou îmi răspunde în engleză și îmi oferă o chiflă, un mic dejun și un ceai.

Puștoaica de pe targă încearcă să zâmbească.

„Cum te cheamă?” o întreb.

„Elon”, spune ea, sau ceva de genul ăsta.

„Elon Musk” intervine Chou-Chou, iar la ideea asta, că Domnul Tesla ar putea fi aici, printre noi, atât eu, cât și fata cu față galbenă pufnim în râs. Chou-Chou e în vervă. Mă întorc spre ea și-i spun, poate prea îndatoritor, cam ca John Cleese* lui Manuel în *Fawlty Towers*** : „de fapt, te descurci chiar bine”. Dar asta este puțin spus. Chou-Chou se descurcă grozav.

Pe targa de alături se află Angelica, în vârstă de paisprezece ani, care stă de vorbă cu mine în engleza ei excelentă de școlăriță, în vreme ce două asistente trec mereu și-i urmăresc perfuzia; aparatul de alături emite bipuri; aud intermitent râsetele copiilor. Îi spun Angelicăi că, atunci când va ieși de aici, va veni la Londra, o va cunoaște pe nepoata mea și vom merge cu toții să vedem unde locuiește Regina. Îmi face semn că este de acord, cu degetul mare în sus. OK! Încă o dată văd cum arată curajul sub tirul inamic și grația sub constrângere. Ține de felul de a fi al ucrainenilor. În spatele măștii pe care o afixez îmi dau lacrimile.

Chou-Chou s-a furișat de lângă mine și acum execută unul din numerele ei în care mănuieste un telefon pe care se preface

* Actor britanic, scenarist și producător. (n. red.)

** Serial britanic de comedie pentru televiziune care a rulat în Marea Britanie între anii 1975 și 1979. (n. red.)

că-l scapă. Un băiețel cu fața galbenă se înecă de râs. Ceilalți copilași cu fețe galbene râd și chicotesc și ei. O mamă, întinsă pe o targă, îmi zâmbește și face cu mâna la cameră în timp ce filmez cu telefonul.

Sunt un reporter de război în vârstă de șaiszeci și trei de ani. Am văzut ce se întâmplă în războaie. Am văzut nebunia din Rwanda, din Burundi, din Africa de Sud sub apartheid, de la Revoluția Română, din fosta Iugoslavie, din Irak, Siria, Albania, Cecenia, Afganistan și Zimbabwe. Am văzut bebeluși cu membre sfârtecate. Am văzut un bătrân cu ochii explodați de un obuz de artilerie. Am văzut oameni cu plămânii aspirați în exterior. Am văzut un bărbat cu creierul spintecat de o macetă. Nu e nimic mai dureros în război decât să vezi copiii care-ți zâmbesc. Să vezi noblețea sufletului omenesc în ochii unor copii. Asta mă face să plâng. Și plâng.

Mă întorc în apartamentul meu închiriat din centrul Kievului, îmi clătesc ochii pe Tik Tok și pe Twitter și dau de un video cu trei tineri dintr-un sat din Ucraina care reușesc să remorcheze un tun rusesc abandonat legându-l de atașul motocicletei. Și mă podidește un râs isteric să văd asemenea ispravă. Niște războinici vrednici de toată lauda!

Este oare destul că există astfel de oameni? Pot astfel de oameni împiedica mașinăria de război a lui Putin să-i ucidă pe copiii de la dializă din subsol? Nu știu să răspund la această întrebare, dar totuși știu ceva și acel ceva mă face să rămân să transmit din Kiev și să-mi înving frica, de altfel rațională. Mă face să rămân chiar și atunci când începe să mă lase curajul...

Dar luptătorii ucraineni? Îl pot opri pe Putin? Nu știu. Dar cu siguranță vor încerca. Văzând aceste lucruri și știind câte ceva despre viețile celor nevinovați pe care încearcă să-i apere, este evident că și ei fac parte la rândul lor din acea clasă superioară

de oameni, a celor care au suflet, pe care Vladimir Putin vrea să o distrugă.

Pentru moment, răul deține puterea.

În dimineața următoare fac autostopul (reamintesc că sunt free-lancer) și am norocul să oprească un tip, pe care îl cheamă tot Vlad, care binevoiește să mă ducă cu Skodița lui roșie și zgomotoasă până la Turnul de Televiziune. Îl desemnez pe loc ca șofer al meu. Navigăm printre punctele de control, nimic și nimeni nu ne oprește, în timp ce rulmentul defect al unei roți urlă a durere, iar eu ajung la Turnul de Televiziune înaintea oricărui alt reporter. Un luptător pe nume Rost, arătând fioros în hanoracul cu glugă și cu arma la spate, îmi arată mult-încercatul Turn de Televiziune și clădirea în care se află centrul de controlul al transmițătorului cu o gaură uriașă în zidărie după ce a fost lovită din plin. Alături, pe o brumă de zăpadă, văd o baltă de sânge în locul în care un om a fost ucis.

„Să-l ia naiba pe Putin”, spune Rost.

„Să-l ia naiba pe Putin”, îi răspund.

„Ce făceai înainte de război?” îl întreb.

„Pilotam baloane cu aer cald”, spune Rost, iar contrastul izbitor dintre activitatea lui pe timp de pace și cea de acum ne face pe amândoi să izbucnim în râs.

Alături, o rachetă de croazieră rusească a ratat ținta și a spintecat câțiva copaci din parcul memorial Babi Iar, unde se află monumentul ridicat în onoarea victimelor celui mai sângeros masacru prin împușcare din vremea Holocaustului, în care aproape 34 000 de evrei din Kiev au fost executați de naziști și acoliții lor ucraineni. Putin spune despre guvernul Ucrainei că este neonazist. Președintele ucrainean este evreu, iar rușii au atacat Babi Iar. Ca să nu mai rămână vreo urmă de îndoială, cei care acționează ca naziștii în acest război nu sunt ucrainenii.